

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ-КРИЗОВИХ ПСИХОЛОГІВ

Губарь О. Г.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Сучасна підготовка фахівців-психологів відбувається в складних і кризових умовах для нашого суспільства. Актуальні виклики, детерміновані військовими діями, соціально-політичною нестабільністю, постійним збільшенням кількості осіб, що потребують кваліфікованої допомоги в умовах війни, висувають підвищені вимоги до кваліфікації психологів, які мають бути мобільними, стійкими до стресу та кваліфікованими в питаннях надання допомоги. В таких умовах актуальним є дослідження самоактуалізації майбутніх психологів оскільки дозволить покращити показники її професійної спрямованості та самореалізації, забезпечення фахової компетентності.

Наявні в психологічній науці наукові дослідження специфіки професійної спрямованості студентів (Є. Головаха, Б. Круглов, О. Мудрик, В. Семіченко, Б. Федоришин, Н. Чепелева) розглядають дане явище комплексно, акцентуючи увагу, переважно на специфіці сформованості мотиваційної складової професійного становлення особистості. На думку А. Харченко, Н. Гончарової [4], професійна спрямованість визначається як один із видів спрямованості особистості, прояв загальної спрямованості у професійній діяльності, системна характеристика особистості. Г. Радчук [3] зауважує, що прагнення до самоактуалізації є вищим рівнем мотивації особистості, природнім, закономірним і необхідним процесом життя і, водночас, важливим чинником професійно-особистісного зростання особистості студента. У дослідженні самоактуалізації А. Поденка, О. Кутузової встановлено, що чинниками самоактуалізації студентів-психологів виступають розвиток управлінських здібностей, спроможність ефективно поводитись у стресовій поведінці, основи саморегуляції та сформовані комунікативні стратегії [2]. У дослідженні В. Лавріненка [1] виявлено структуру самоактуалізації студентів-психологів та проаналізовано показники їх особистісної зрілості, як вагомого аспекту прояву самоактуалізованості студента. Саме поняття особистісної зрілості розглядається автором як вагомий аспект прояву потенційних можливостей студента-психолога протягом професійного становлення. Тож, проблема пошуку чинників самоактуалізації студентів-кризових психологів залишається актуальною та потребує вирішення.

Мета роботи – проаналізувати показники самоактуалізації студентів-психологів.

В дослідженні використані методики «Самоактуалізаційний тест» (Ю. Альошина, Л. Гозман, М. Загіка, М. Кроз), методика діагностики особистісної зрілості (Ю. Гільбух), «Особиста біографія» (О. Мотков). Дослідження проведене на вибірці, до якої увійшли 120 студентів (107 дівчат та 13 хлопців), які навчаються за спеціальністю «Психологія», освітніми програмами «Кризова психологія. Соціально-психологічна реабілітація» та «Психологія» факультету психології і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Дана публікація містить виклад лише окремих елементів проведеного дослідження.

За результатами проведеного емпіричного дослідження визначено, що студенти характеризуються підвищеним рівнем самоактуалізації (55%). Таких майбутніх кризових психологів відрізняє орієнтація на різні відрізки часової шкали свого життя (минуле, сьогодення або майбутнє) та достатньо розгорнуте сприйняття свого життєвого шляху (60%). Більшість студентів вибірки не відчуває проблеми у визначенні життєвих пріоритетів, спроможні змінювати свою поведінку відповідно до мінливих життєвих обставин (53%), упевнені у позитивній та дієвій природі людини (50%). Для майбутніх кризових психологів властива цілісність і послідовність у сприйнятті себе та оточуючого світу (64%). Незначній частині представників вибірки властиві низькі показники самоактуалізації (27%). Вони не чутливі до свого внутрішнього світу (32%), не зацікавлені у пізнанні власного Я, до якого мають виражене негативне ставлення (32%), не спроможні до емоційного включення у процес взаємодії з іншими та спонтанного прояву власних емоцій (30%).

Встановлено, що студентам-кризовим психологам властиве переважання підвищеного рівня особистісної зрілості (44%). Такі майбутні фахівці-психологи визначилися із життєвими планами та відчувають виражену спроможність перебувати у емоційних стосунках з оточуючими людьми, повною мірою виражатися у них (44%). Натомість, третина студентів характеризуються зниженим рівнем особистісної зрілості (30%). Вони не визначилися із життєвими планами та не спроможні здійснювати життєвий вибір, нести за нього відповідальність.

Майбутні кризові психологи характеризуються підвищеними показниками особистісної конструктивності (54%), вираженою спроможністю проявити свій потенціал, реалізувати його у різних сферах професійної активності. Не значній частині вибірки характерні знижені показники особистісної конструктивності (26%),

непослідовності у життєвих вчинках, дисгармонійного сприйняття себе.

Отже, встановлено, що кризові психологи характеризуються підвищеними показниками самоактуалізації та особистісної зрілості і конструктивності, що свідчить на користь їх потенційної готовності до майбутньої професійної діяльності. Разом із тим, проблема пошуку чинників самоактуалізації студентів-кризових психологів залишається остаточно не вирішеною. Зокрема, перспективою подальших досліджень автора може виступати вивчення впливу стану переживання кризи фахового становлення на самоактуалізацію особистості в умовах професійного зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лавріненко В. А. Емпіричне дослідження показників самоактуалізації студентів-психологів. *Психологія і особистість*. 2023. №1. С. 97–108.
2. Поденко А. В., Кутузова О. В. Особливості професійної самоактуалізації студентів-психологів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Психологічні науки. 2018. Вип. 5. С.117–123.
3. Радчук Г. К. Особливості самоактуалізації особистості студентів в освітньому середовищі вищої школи. *Психологія і особистість*. 2015. №2. Ч.2. С. 85–97.
4. Харченко А. С., Гончарова Н. О. Особливості психологічного благополуччя студентів із різним типом спрямованості. *Психологія і особистість*. 2017. №2. С.195–193.

САМОДЕСТРУКТИВНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ЯК ФОРМА НЕГАТИВНОГО ПЕРЕЖИВАННЯ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ

Дзюба Т. М.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
tatjanadzuba@gmail.com*

Причини й наслідки самодеструктивної поведінки підлітків, які пережили травматичні події, актуалізуються наразі в нестандартних, складних або конфліктних ситуаціях, набуваючи ознак ірраціонально-захисної активності. У наукових розвідках самодеструктивність ототожнюють із: самовідчуженням як невротичною втратою власного «Я» (З. Фройд) або деперсоналізацією як почуттям втрати власного Я (Л. Дюгас).

У підлітковому віці самодеструктивна поведінка стає проявом комплексу дій, які підліток спрямовує проти самого себе і, які можуть проявлятися у різних формах: від легких проявів (наприклад, самопорізів) до більш серйозних (суїцидальних спроб). Самодеструктивна поведінка підлітка – це тривожний сигнал про внутрішній дисбаланс та дисгармонію особистості. В умовах